

KIADÓHIVATAL TELEFON: 9-77
Str. Baron L. Pop 10

SZERKESZTŐSÉG TELEFON 1-77

Éjjeli telefon (nyomda) 2-02

ELŐFIZETESI ÁRAK:

Egész évre 1150 Lei
Félévre 600 "
Negyedévre 320 "
Egy órára 110 "

XI évfolyam ♦ 203. szám

1928 szeptember 11 Kedd

* 5688 Elul 26 *

rendszert: Suciú

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Uj nacionalizmus

Sir Herbert Samuel Palesztina egykori főkörmányzója rendkívül érdekes cikket írt a neonacionalizmusról, ami azért tarthat különös érdeklődésre számot, mert a teoretikus cikk kétségkívül Palesztinában szerzett praktikus tapasztalataiból született meg és a cionista mozgalom által megteremtett új nacionalista foglalatot viszi be a köztudatba.

A világ tulnag és tulheterogén. — írja Sir Herbert Samuel, — a világot egyetlen állam formájára nem lehet kormányozni. Politikai egységekre van szükség, hogy részeiben kormányozni lehessen, de minden politikai egység annál könnyebben és annál tökéletesebben kormányozható, mikel több szeretet, minél több lelkesedés fűzi egymáshoz tagjait. Jó, hogy az emberi társadalom nem zűrzavarra szakad, mert minden külön nemzet a maga külön nemzeti értékeit szolgáltathatja az egész emberiségnek. A neonacionalizmusnak megvan az életjogsultsága, de csak akkor, ha azt nem katonai erénynek fogjuk fel. Az igazi hazafiság sokkal több, mint katonai erény. Nem csak militarista hazafiság van, van a békének is hazafisága. Naggyá tenni a hazát a kultura és gazdaság fejlesztésével, az osztályok közötti harmónia fenntartásával egységessé tenni — mondja Sir Herbert Samuel — ez is hazafiság, ez is patriotizmus, sőt ez az igazi.

A neonacionalizmus hirdetői új dogmákat keresnek s új dogmákat találnak a nacionalizmus összefoglaló programjának kitöltésére. A nacionalizmus újkeletű fogalom, de még a patriotizmus is az. Se a görög, se a latin nyelv nem ismerté a hazafi fogalmát. A patrióta szó csak a legújabb korban terjedt el s főképpen csak a legújabb korban jelent mai fogalmát. A nacionalizmus is most jut el új értelmezéséhez. Kicsit kompromittálódott ez a szó a világháborúban is s a világháború után is. Ami tehát maradt ránk a világháborúból, az mind a nacionalizmus szemléjára lehetett írni. A nacionalizmus azoknak politikája lett, akik a háborút a háború után is folytatni akarták akik tovább is viaskodni akartak az új országhatárokon belül a győzelem haszonélvezetének kizárólagosságáért. Nacionalistáknak azok nevezték magukat, akik félteni kezdték hazájukat csak azért, hogy a félelemkelés közelebb vigye őket politikai céljaikhoz. Nacionalistáknak kezdtek nevezni magukat azok, akik azt hitték, hogy a világháború befejezése lehetővé teszi a munkanélküli életet.

A nacionalizmusnak ez az új elmélete addig tartott, míg a gazdasági élet vastörvényei meg nem győzték mindenkit arról, hogy a legyőzöttek még magukat sem tudják eltartani, nehogy a győzöttek tudják. A legyőzöttek sorsáról a győzötteknek kellett gondoskodni. A nacionalizmus volt a békeszerződések végrehajtásának legbátrabb ellenőre. A nacionalizmus fegyverezte le a győzötteket s fegyverezte fel újra a győzötteket. A nacionalizmus gondolatának és cselekvésének sémája: a fegyver.

Amióta azonban Európa szenvedő népeit a megbékélés útjára léptek, a nacionalista politika egymásután veszteti el hadműveleti bázisait. És lassankint kénytelen lesz átengedni az a hidat is, amit

a kisebbségekkel szemben épített ki körülvéve a türelmetlenség farkasvermeivel s a megnevezés drótsövényével. Tíz esztendőnek tapasztalata elegendő volt ahhoz, hogy a kisebbségi politikában is új kurzust vezessen be. Ma már nem lehet cégtáblákat letölteni, fejeket beverni, emberekkel labdázni, nem lehet könyvtárakat feldolgozni kulturális szétválasztással az emberek millióit a jogtalanság jobbágyává tenni. Nem lehet, mert a nemzeti értékek is mást követel.

S ez a belátás a nacionalizmus új el-

meletét fogalmazza meg. A neonacionalizmus minden hirdetője szájában más és más elmélet, más és más igazság. Mi, kisebbségek készséggel elfogadjuk a neonacionalizmusnak az értelmezését, amit megadnivalóink élére tűztünk. Naggyá tenni a hazát, naggyá és gazdaggá tenni a népet, ez az egyetlen igazi hazafiság. De lehet-e naggyá tenni olyan országot, melynek egyes népcsoportja ki van zárva a politikai, gazdasági és kulturális szabadságból. A rabszolgaság, a hűbérrendszer, a jobbágyosság mind áldozatai-

vá váltak a haladásnak s süllyedő lépcsőfokaivá a fejlődésnek éppen azért, mert tökéletlen eszközei voltak az emberiség boldogulásának. A világtörténelem elég véres és elég meggyőző példáit szolgáltatja ennek, hogy csak az egyenlőség és szabadság forraszthatja össze egy ország népét nemzetlé s csak a szabadság és egyenlőség aranyozhatja be a nemzeti élet vitalitását a haza fogalmával.

A nacionalizmus harcra szított, az új nacionalizmus békét parancsol.

A yorki hercegnek felajánlják a magyar trónt?

London, szept. 10. (Rador). A „Sunday Chronicle” budapesti jelentés szerint a magyar fővárosban hatalmas propaganda indult még egy angol hercegnek magyar királlyá való proklamálása érdeké-

ben. Hir szerint Londonba küldöttséget akarnak e célból küldeni, amely a yorki herceget, vagy az angol király kisebbik fiát hívna meg a magyar trónra. Az angol lap híre nemzetközi relációk-

ban óriási szenzációt keltett, bár diplomáciai körökben nagy fenntartással fogadják a hírt, annál is inkább, mert a „Sunday Chronicle” értesülését semmilyen elgymény sem látszik alátámasztani.

Jorga is a liberális kormány eltávolítását kéri a régenstanácstól

Kéleződött a harc Stelian Popescu igazságügyminiszter és Istrate Micescu kamarai alelnök között. Lupu dr. hívei is mozgolódnak

(Bucuresti-Bukarest, szept. 10. Az Új Kelet tud.) Egyelőre teljesen bizonytalan, hogy milyen közvetlen és távolabbi kihatással lesz a belpolitikai élet átalakulására az a vihar, amelyet a petróleumpanama kirobbanása és egyre nagyobb méretei váltottak ki. Annyi azonban bizonyos, hogy ha a kormány helyzetét nem is befolyásolta eddig, a liberális párton belül súlyos és beláthatatlan kimenetelű egyenetlenségekre és nyílt torzalkodásokra adott alkalmat, amelyek eddig a katonai fegyelméről híres liberális pártban ismeretlenek voltak.

Fegyelem híján vége a harmóniának

Mint a „Cuvântul” írja, a petróleumpanama kirobbanása és általában a liberális vezérek egymás elleni harca a liberális párt súlyos elnökválságára vezetett vissza. Bratianu Jonel életében nem fordulhatott az elő, hogy képviselőket lezárjanak, képviselőház és szenátusi alelnököket letartóztatással fenyegetsenek, holott az előző igazságügyminiszter, Mărescu, a liberális pártnak egyik kimagasló vezetője és tekintélye volt, az agrárbizottság hatalmas panamai és a nagy hírhedt utlevél-panama mégsem kerülhetek az ügyészre. Pedig a panamák akkor sem hiányoztak. Egyelőre az a helyzet, hogy Stelian Popescu igazságügyminiszter hatalmas cik sorozatot közöl lapjában az „Universul”-ban, Istrate-Micescu képviselőházi alelnök ellen, amelyben a „tisztességtelen” „csaló” jelzők nem tartoznak a legerősebbek közé. A „Vintorul” viszont kompromittálta magát, amely védelmére kél a megtámadott Istrate-Micescunak és burkolt formában megfenyegeti Stelian Popescut. Ugyanezt teszi Vasilescu Valjean kamarai alelnök és Bursan liberális képviselő is.

Nehéz napok várnak Bratianu Vintilára

Bratianu Vintilára, aki a hét végével érkezik vissza az országba, fölöttébb nehéz napok várnak. A liberális párton belül a hangulat rendkívül feszült és az ellentétek e két egymással szemben álló csoport között annyira elmérgesedtek, hogy egy békés megoldásra aligha van kilátás. A helyzetet még komplikálja, hogy a kormány amugysem komplett. Titulescu ugyanis már régen nem tagja a kormánynak és lemondottnak tekinti magát Mrazek iparügyi miniszter is, aki a „Cuvântul” szerint röviddel a petróleumpanama kirobbanása után másodszer is benyújtotta lemondását. Duca belügyminiszternek, elutasított külföldre és halani sem akar az országban történő dolgokról.

Lupu is megmozdult

És végül az amugyis komplikált helyzetet még a balkézről való liberálisok, a lupisták mozgolódása is komplikálja. Lupu dr. igen óvatosan hívós szerelességet öltött magára a petróleumpanama kérdésében és el sem ment azokra a minisztertanácsokra, amelyeken a miniszterek órák hosszu sorát töltötték el a hamleti kérdés fölötti szenvedélyes vitákkal: letartóztatni, vagy nem letartóztatni. A lupista elégedelenségek hullámai olyan magasra csaptak, hogy a munkaügyi miniszter szükségesnek látta a vezetés összehívását az ellentétek elsimítására. Ezen a megbeszélésen az elégedetlenek vezetője nagy beszédben fejtegette ki párthíveinek követeléseit: a lupista párt programjának pontos körvonalozását a többi pártokkal szemben való állásfoglalás tisztázását, a kormánnyal való kollaboráció feltételeinek pontosabb meghatározását a végül azoknak

a pártból való azonnali eltávolítását akik nemetlelő nyereszkesedési vágyukban kompromittálják a lupista csoport presztizsét. Ezen kívül egy vezérő bizottság megalakítását kéri, valamint azt, hogy dr. Lupu tisztázza viszonyát a vezérő bizottsággal szemben. Az egyik elégedetlen nyilatkozatot is adott a „Lupta” tudósítójának, amelyben kijelentette, hogy nincs kizárva, hogy a Lupu-féle parasztpártnak a közeljövőben megtartandó kongresszusán ki fogják mondani a liberális kormányral való szakítást. Erre azonban valószínűleg nem fog sor kerülni, mert dr. Lupu energikus akcióba kezdett kis pártjában mutatkozó nagy egyenetlenségek elsimítására.

Jorga is rezsimváltást sürget?

Politikai körökben egyébként élénken kommentálják azt a tényt, hogy Mária királyné Szovátán hosszú audiencián fogadta Maniu Gyulát, a nemzeti parasztpárt vezetőjét, Vajda Sándor dr.-t, és Dan Severit. Ugyancsak feltűnést keltett az a hír, hogy az audiencia után Maniu Gyula táviratilag kérte magához Bukarestből Virgil Madgearut, a párt főtitkárát. A nemzeti parasztpárt vezetőinek körében igen optimista hangulat uralkodik. Általában azt hiszik, hogy a kormány már nem fogja megérni az október 15-ét, amikor az alkotmány szerint meg kell nyitnia a parlament őszi szekciójának. A „Lupta” jelentése szerint hatalmas kormányellenes akcióra készül Jorga professzor is, aki a közeli napokban audienciát fog kérni a régenstanácstól s a legfőbb alkotmányos fórumnak tudomására fogja hozni, hogy az ország érdeke sürög rezsimváltást követelnek.

Hirdessen az Új Keletben

Jubilál a rádió

Az ötödik születésnap Megnyílt a berlini rádiókiállítás — A rádiósport újdonságai

Berlin, szept. 10. A kaiserdamm-i iparcarnokban most nyílt meg a rádió ötödik születésnapján a nagy rádiókiállítás. Csakugyan, még csak öt esztendő a rádió?

Mindenestre impozáns csesemő. Öt évvel ezelőtt, amikor a német rádiószolgálat megnyitotta az előfizetést, mindössze 29 ezer állomást szereltek fel. Egy év múlva, 1922 július elsején már 838 ezer előfizetője volt a német rádióknak. A következő évben már felül a milliót 1.224.057. A múlt év avarán újabb fél millió növekedéssel 1 millió 700 ezerre emelkedett ez a szám. És az idei félév végén már 2 millió 281 ezer előfizető hallgatja a napi rádióprogramokat.

Hogy a „Schwarzhörner“-ekről ne is beszéljünk. Akik megbliccelik a postát és ingyen hallgatnak.

Németország a harmadik helyen áll a rádióállomásokban. Az egész világon 20 millió rádióelőfizető van összesen.

A jubilaris kiállítást Schätzel doktor, a német postaiügyi miniszter nyitotta meg, aki a rádiót, mint a hatodik nagyhatalmat üdvözölte. (A nagyhatalmak számozásával kissé zavaros a dolog, mert a mulhetei muzikongresszuson például, mint a nyolcadik nagyhatalmat ünnepeleék a filmet. Miért kap a rádió jobb sorozást, mint a film, vagy pláne, mint a sajtó, amely tudvaleg a hatodik? A miniszter ne kivételezzon!) Azután rámutatott arra, hogy a kiállítás csak a német rádióipar termékei vesznek részt, külföldi gyártmányokat ugyanis a rendezőség nem engedett kiállításra egy minden, ami látható, a német szellem találmányosságát dicséri. Ez a kijelentés ugye meglehetősen a berlini leadóállomás zenekarát, hogy rögtön rágyújtottak Mendelssohn trombita-nyitányára, ami azt jelezte, hogy a megnyitóbeszéd véget ért, vagy ha nem is ért véget, egy szót sem lehetett többet belőle érteni. De azt hiszem, mégis véget ért, mert a miniszter rögtön rájött, hogy trombitákkal, még ha tévedésből intonáltak is, nem tud a lezereccellásabb torok sem konkurálni.

A megnyitóbeszéd után egyes részeket mutattak be „A német rádió“ című bevezetőfilmből. A kísérlet nem sikerült teljesen, a készülék részben nem zuperrált, részben rosszul működött és csak artikulálatlan hörgések jeleztek az akusztikai hatásnak szánt beszélő és zenélő hangokat.

A jelenlevők ezután áttértek a kiállítás megtekintésére. Minden cég a legújabb szabadalmaival rukkolt ki s ezek a szabadalmak nagyjában azonosak. Két dolog dominál a kiállításban, egyik a kép-rádió, a másik egy praktikus újítás: a „Netzanschlusserät“. Ez egy transzformátor, ami a rádiókészüléknek eddig használatos elemek kiküszöbölésére szolgál. A rádiótulajdonosnak ezentúl nem kell az elemek állandó kicserélésével vesződni, hanem a rádiókészülékét, amely az új találmánnyal van ellátva, egyszerűen bekapcsolhatja a villamos hálózatba, mint egy asztali lámpát, vagy egy villanyfűtőt. A képrádiókészülékek, amelyekből vagy féltucat különböző szabadalom van kiállítva, meg meglehetősen tökéletesnek de — ilyen kezdetleges volt öt évvel ezelőtt a hangrádió is...

A nagyvárosokban divatos detektorok, amelyekkel csak a helyi leadóállomást lehet fogni, teljesen eltűntek. Legintézkedőbb azért, mert ezek olyan tökéletesek voltak már a múlt években is, hogy semmi újítás nincs a detektorgyártás terén, már pedig a kiállítás rem retropektív és csak az újdonságok bemutatására szorítkozik. Másrészt a detektorok rováására mindinkább teret hódítanak a nagyvárosokban is a lámpás készülékek, amelyek nemcsak egy leadóállomást közvetítenek a hallgatónak, hanem egész földrészek valamennyi leadóját.

A lámpás készülékek terep legprakti-

SELECT-MOZGÓ

Nagy sikerrel folytatja Ester Raison és Einar Hanson bemutatását

Revü királynő

nagyszerű filmben,

Jön Harry Liedtke legújabb filmben

Nászut

kusabb újítás a klaviatura-rendszer, amit több cég bevezetett. Eddig a rádiótulajdonosnak az ugynevezett kereséssel valóssággal vadászania kellett az állomásokra, addig csavargatott egy gombot, amíg elcsipte valamelyik eladókat a hullamait, vagy pedig komplikált hullámhosszakot kellett beállítani, tabellákkal böngésznie s ha meg is találta a keresett leadóállomást, mindenesetre a kereséssel idővesztést és kényelmetlenséget jelentett. A klaviatura-rendszer egy csomó billentyűből áll, melyekre rá van írva a különböző leadóállomások neve. Ha a bécsi leadót akarom hallani, ömés más dolgom, mint lenyomni a „Bécs“ billentyűt. A komplikált és hosszadalmas kereséssel helyett egyetlen lépés alatt végigzongorizhalok valamennyi billentyűn és megállapíthatom, melyik állomás ad éppen le és mit.

Eltűntek a kiállításról az ugynevezett fejhallgatók is, szintén részben azért, mert ömés mit rajtuk tökéletesíteni, rész-

URANIA-MOZGÓ

Xenia Desny és Olga Tschchowa kiváló művésznők

Világhajnok

sporidramában

Jön Harry Piel legszenzációsabb filmjében

Rejtelmes éjszaka

ben pedig, mert a „Lautsprecher“ mindinkább kiszorítják.

Több cég állított ki olyan készülékeket, amelyek a rádió és a gramofon kombinációi. Ezek a rádióba beépített gramofonok és gramofonba beépített rádiók azoiban meglehetősen idomok, de az ugynevezett praktikus emberek biztosan szívesen fognak ilyen „nappal szék, éjjel ágy“-hangszert beszerezni.

A rádió fejlődésének az utja, mint ez a kiállítás is mutatja, a lámpás — és a villanyhálózatba kapcsolható — készülékek ősövé tétele. Ma már is lényegesen olcsóbbak a lámpás apparátusok, mint akár csak két esztendővel ezelőtt, de addig nem lesz a rádió igazán népszerű a nagy leadóállomásoktól távolies országokban is, amíg a lámpás készülék olyan olcsó nem lesz, mint most a detektoros. A berlini rádiókiállítás mindenesetre biztató ígéret ebben a tekintetben.

Ki felelős Bokanovszki haláláért?

Tardieux lesz az új kereskedelmi miniszter

Páris, szeptember 10. Bokanovszki kereskedelmi miniszter szerencsétlenségével kapcsolatban a „Matin“ feltűnést keltő cikket közöl, amelyben többek között ezt írja:

— A közvélemény tudni akarja, vajjon a sorsnak tulajdonítható-e a szerencsétlenség, vagy pedig valakit felelősség terhelt? A parlament folyosóin és repülőkörökben úgyszólván hírek vannak elterjedve. Így kijelentik, hogy a szerencsétlenül járt repülőgép „ócska láda“ volt, amelyet csak éppen jókarba helyeztek. A

tény az, hogy az utasoknak a gép egyik oldalán kellett összezsúfolva ülniök és a gép nem volt egyensúlyban; nem lehetett volna ezt idejekorán megállapítani? Ha ezek az állítások megfelelnek a valóságnak, felelősséggel tartoznak azok, akik utjára engedték a repülőgépet.

Az „Echo de Paris“ jelentése szerint Poincaré Tardieux-t bízta meg a légiügyi minisztérium vezetésével, más hírek szerint viszont Laurent-Eynac fogja átvenni a kereskedelmi tárcát.

Nobilével az északi sarkon

Dr. Behounek, az északsarki expedíció csehszlovákiai tagja, az Itália tragédiáját hosszabb cikksorozatban írta meg a „The Times“ részére. Alábbi részlet a sarkon való utazás és a léghajó pusztulása: mondja el.

Az Itália tragikus utjára május 23-án hajnali 4 óra 30 perckor indult el. Negyedórán belül a tenger fölött repültünk, amely teljesen jégmentes volt. Grönland északkeleti partjai felé vettük irányunkat, mert ennek a résznek a felderítése még nem történt meg.

A parancsnoki fülkében Nobile figyelte a léghajó utját és működését. Trojani mérnök és a legénység két tagja a függőleges és vízszintes kormányt kezelték, Mariano és Zappi kapitányok Vighieri első hadnagy és Cecconi műszaki tiszt teljesítették szolgálatot. Malmgren a drótkéltű táviró közlései alapján a meteorológiai térképet rajzolta.

Hét órákor nagy ködbe jutottunk, amely állandóan kísért utunkon. A köd meglehetősen alacsonyán szállt, úgy, hogy könnyen föbbe kerestünk. A szemünk elé táruló látvány nagyon egyhangú volt. Alattunk a köd fehér fala, felettünk a sarki nap színtelen fényében ragyogó kék égbolt, amelyen nagyrítán

vonult át egy-egy kis felhő. A köd delután néha megnyílt és olyankor megpillantottuk alattunk a sarkvidék jellegzetes jégmezőit.

A sark fölött

Delután körülbelül két óráig aludtam a kabin padlóján. Azután újból műszereimhez mentem, amelyekkel pihenésem alatt Pontremali dolgozott. Öt órákor delután megpillantottuk Grönland partjait. Május 24-én éjjeli fél egy órákor (bostoni nyári időszámítás szerint)

elértük az északi sarkot.

A léghajó keringeni kezdett a sark fölött, a köd alá szálltunk, körülbelül 300—450 láb magasságra, ahonnan jobb kilátásunk nyílt. Alattunk a szürke, komor, végtelen sarki jég, amelyen színes szalagokként kanyargó csatornák törtek meg az egyhangú képet. Ilyen ködös napon a délkeletnek ez a találkozó helye, amely kutató, utazó célja, vágya, annyi áldozatnak okozója, nagyon lehangelő látványt nyújt. De nem volt időnk elmelkedésre és érzéseink elemzésére. Merőkésszel kellett ügyelnünk, míg mások

az olasz zászlónak és a pápa által küldött fakeresztnak a kitűzésére készültek.

Mindkettőt kötélen eresztették le. Erős szél fújt és attól féltünk, hogy a zászló a motorok közé keveredhetik. Fényképfelvételt akartam készíteni erről a jelenetről, de elkéstem. A léghajó továbbrepült és

a zászló leesett, eltűnt. Ugyanez a sors érte a keresztet is.

Eredeti tervünk az volt, hogy Mariano, Malmgren és Pontremali a léghajóra kötélen erősített, illetve felfüggesztett kauszok-esonakon ereszkednek le, hogy a különböző mérekeket elvégezzék. Ez csak teljesen nyugodt, szelences időben lett volna lehetséges. A léghajó lehorgonyzása még akkor is nagy nehézségekbe ütközött volna. De

a szél és a jég lehetetlenné tette a le szállást.

Igy meg kellett elégednünk azzal, hogy a meréseket és megfigyeléseket a léghajón végezzük.

Az olaszok elénekelték az „Italia, Italia del mio cuore“ kezdetű irredenta dalt, amely még abból az időből való, amikor Trieszt Ausztriához tartozott. Eltettek Nobilet, kiittak egy üveg brandyt és 2 óra 30 perckor elhagytuk a sarkot.

A visszatérés

Kis kitérővel a 40-ik délkelet irányban repültünk, hogy megfigyelhessük ezt a még fel nem derített földrészt.

A köd addig is állandó volt, majd kezdett sűrűsödni és végül szállód tömeggé fagyott.

Csakhamar félhüvelyk vastagságú jégkéreg borította a léghajó felületét és az antennák drójtait.

A kora hajnali órákban a szél erősebb lett és kitérítette a léghajót irányából, noha mind a három motor működött. A rendes viszonyok között elérhető hatvan mérföld sebesség helyett alig tettünk meg huszonötöt óránként. A köd miatt nem tájékozódhattunk csillagászati megfigyeléseink segítségével, egész utunk alatt a Citta di Milano-ról kapott rádióközlésekre voltunk utalva. Május 25-én három órát aludtam a kabin padlóján — utoljára.

Nobile tábornok a hálósákok eltávolítását rendelte el,

mert akadályozták a közlekedést. Pontremali hajította végre a tábornok parancsát. Ez reggel négy órákor volt. Pontremali akkor láttam utoljára.

Reggel kilenc órákor — nagyon fáradtak voltunk — észrevettem a magasságmérőn, amely a levegő rádióaktívítását mérőkészülékem mellett volt, hogy gyorsan süllyedünk. Majd jelzéseket hallottam, amelyekre a motorok hirtelen megálltak és a léghajó a felhők fölé emelkedett. Jegyzetemből látom, hogy a motorok 9 óra 42 perckor álltak meg. A léghajón azonban semmi baja sem lehetett akkor, mert a motorok nélkül is 2700 láb magasságra emelkedtünk, ahogy azt Trojani megállapította.

Ekkor néhány gazohntartályt dobaltunk ki a léghajóból, hogy a motorok működését elősegítsük. A tartályok kidobása rendes körülmények között is alig számbevehető módon könnyített volna a léghajó súlyán és nagyobb emelkedés ettől várható nem volt.

Nobile tábornok azt állítja, hogy a tartályokat tudta nélkül dobaltuk ki.

Bárhogy is volt, felesleges volt.

A motorok megállása után Malmgrennel beszélgettem. Az ő véleménye szerint a léghajó túlnehéz volt és a kormánymű lefelfejtje 1200—1500 láb magasságban volt képes a hajót megtartani. Ez a feltevés abban az órában (11 órákor délelőtt), 15 perccel a szerencsétlenség előtt helytálló lehetett, de egész utunkon semmi jel sem mutatott arra, hogy a léghajón valami rendellenesség van.

A vég oly gyorsan következett be, hogy arra sem volt időnk, hogy rádió segítségével kérjünk. A gáz oly hirtelen szabadult ki, hogy 1500 láb magasságból két percnél rövidebb idő alatt estünk le a sarkvidék végtelen jégmezéjére. Minden emlékezés, hogy a léghajót zuhanásában megállítsuk, hiábavaló volt.

Az utolsó pillanatig minden ember a helyén volt és mindenki megőrizte nyugodtságát.

A kez

Előrel

(Cluj-Koloz

tud.) A kolozs tartását és a vádlottait és órára be is száznya udvari embert lamennyic tanuk a kom bukaresti ügy részéből összeoszlva várták a külföldről és tanuk nem son és hétfőn beliföldi érde rescu országos Costa-Foru általános érde ba vert esen irányult, akik fel a hadbíró mindössze h más, mint Z Stefanov per izben, összes itáltak, s am nagyszabeni zott Tabéry Aurél festőm dor és még é írő, művész

A lib

Mialatt a a kaszárnya bíróság kis redes vezeté apró perben zését érthető kommunista előtt 11 órák kérdést intéz zetéséhez, nagy száma megkezdésén seg rövidese tudomásra 3 órákor kez hadbírósg a vádlottak befogadására kolozsvári t termék jelölt

A vé

Delután B nuk hatalm lyosóni tolo órákor jelen hadbírósgai

Üv ud

Et

A Keresztény Diákszövetség „attól tart”, hogy zajos jelenetek fognak lejátszódni, ha nem vonják vissza a felosztást

(Bucuresti-Bukarest, szept. 10. Az Uj Kelet tud.) A Keresztény Diákok Nemzeti Szövetsége, amely ismeretesen az emlékeztető nagyváradi diákkongresszust megrendezte, vasárnap vezetőségi ülést tartott Bukarestben. Ez az ülés az szövetség azonos azzal a testülettel, amelyet a kormány a bukaresti hadbírósgal kérésére kevéssel a nagyváradi kongresszus s kolozsvári folytatásának megrendezése után felosztott. Örök titok ma az, hogyan volt mégis megvárható Bukarestben ez az ülés, mikor köztudomású, hogy a fővárosban ostromállapot van és az ilyen gyűlések lebonyolítása a polgári és katonai hatóságok engedélyéhez van kötve. A lényeg az, hogy a Keresztény Diákszövetség gyűléseit és néhány fölöttébb érdekes figyelemre méltó határozatát hozta, amelyeket — a kiadott kommuniké szövege szerint — fordításban — alább adunk:

A romániai keresztény diákok nemzeti szövetségének főtanácsa, amely az ország diákszövetségeinek elnökeiből és delegátusaiból áll, Bukarestben a diákság volt vezetőivel tartott együttes ülésen figyelembe véve, hogy a szövetségnek és a bukaresti diákegyesületnek a jelenlegi helyzete felosztásuk folytán állandó elégedetlenségre ad okot, amely az iskolai év kezdetével zajos módon nyilvánkozna meg.

kéri a kormányt, hogy gyorsan semmisítse meg a törvénytelen megtorló intézkedéseket, amelyeket a felsőbb diákszervezetek ellen forogatosított.

A főtanács ezután a következő határozatokat hozta:

I. Elhatározza, hogy 1928. október elsejével életbelépteti a nagyváradi kongresszuson megszavazott határozati javaslatot, amelynek értelmében ettől a dátumtól kezdve a diákszervezetek vezetőtagjainak s bármely más diáknak csak olyan nacionalista szervezetekbe szabad belépniük, amelyek felvették programjukba a keresztény diákság köteleit. Semmiesetre sem engedtetik meg a diákság vezetőinek, hogy valamely politikai párt tagjai legyenek.

II. A tanács annak az óhajának adott kifejezést, vajha minél előbb megvalósulna a megegyezés a LANC és a „Mihai Arhangyal” légió között.

III. a tanács részleteiben is megállapította az akcióbalépés új módját az új iskolai év kezdetén.

IV. A tanács elégtétellel állapítja meg

a párisi nemzetközi diákkonferencián elért sikert és köszönetet szavaz a román delegációnak.

V. A bukaresti diákközpont átiratára

a tanács elhatározza, hogy Bukarestben megszünteti a diáksapkát s a diákokat megkülönböztető jelként az S. G. jelvény fog szerepelni, amely az egész or-

szágban csak fényképes igazolvány alapján lesz viselhető.

VI. A tanács elhatározza, hogy energikus intervenciókat tesz a diákság javára rendezendő ünnepek szabad megrendezése érdekében, miután ezeket ma a kormány tiltja.

VII. A tanács teljes bizalmát fejezi ki a rămnicul-valceai igazságszolgáltatásban, amely szeptember 13-án illelkezik a Schachter rabbi fia által leszárt Stefan Stapanoiu diák perében.

Briand állítólag nagy meglepetést tartogat a Rajnavidék kiürítésének ügyében

A német hadügyminiszter és gazdasági miniszter nagy beszéde a megszállott területek felszabadításáról

Mainz, szeptember 10. A német automobilklub vasárnap rendezte meg nagy rajnai turaját. Ebből az alkalomból a meguyító ünnepek során Guerdard birodalmi hadügyminiszter hosszabb beszédet tartott, amelyben foglalkozott Müller-Franken ismeretes genfi állásfoglalásával. A rajnai kérdésben — mondotta a hadügyminiszter — egész Németország egyöntetűen áll a kancellár mögött. A megszálló csapatok idegen testet alkotnak Németország belsejében s megnehezítik a békés megegyezést Franciaországgal. Ennek a megállapításnak az igazságát semmi sem mutatja jobban, mint az, hogy a megszállott rajnai területeken is féktelen propaganda folyik és ennek következtében sűrűn fordulnak elő incidensek, amelyekért nem Németországot terheli a felelősség. Németországot a békéért és a szabadsáért akar harcolni.

tott óvatos magatartása — mondotta Curtius — ma még fokozottabb mértékben helyénvaló. Egyik oldalon Müller kancellár a Rajna-vidék felszabadulásáért küzd és az erre vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak. A másik oldalon azt indítványozzák, hogy ezzel egyidejűleg a jóvátételi kérdésekben is kezdjen tárgyalásokat Németország és Franciaország. Németország azonban — folytatta a miniszter — nem ismerheti el, hogy a Rajna-vidék kiürítésére vonatkozó követelés bármilyen összefüggésben állna pénzügyi kötelezettségeinek ujjonnan való rendezésével és épen ezért el kell vetnie a kiürítés megvásárlásának gondolatát.

London, szeptember 10. Genfből jelen-

tik a „Morningpost”-nak: Általános meggyőződés szerint Briand legközelebb nagyjelentőségű kijelentéseket fog tenni a Rajna-vidék kiürítésének ügyében. Miután a Németországban tapasztalható általános megmozdulás miatt elkerülhetetlennek látszik, hogy Briand valamilyen választ ne adjon. Annyi bizonyos, hogy ebben a tekintetben a németek már elértek bizonyos kezdeti sikert és hir szerint Briand nagy meglepetést tartogat a népszövetségi közgyűlés számára.

A „Times” és a „Daily Telegraph” arról értesülnek, hogy a Rajna-vidék kiürítése ügyében az érdekelteket a hat hét megbeszélésre fog összeülni és remélhetőleg megoldja a kiürítés kérdését.

Művészeti esemény!

A világhírű belgrádi szerelmi tragédiát, a Draga Masinát, amely a magyarlingi tragédiát is felülmúlja, orosz kórossal és balalajka kísérettel szerdán mutatja be a Corso-filmszínház.

Magyarország és Románia is azzal fenyegetőznek, hogy kilépnek a Népszövetségből, ha érdekeik ellen döntenek az optáns-perben

Genf, szeptember 10. Románia ismeretes újabb jegyzéke, amelyben újabb közvetlen tárgyalásokra tett javaslatot Magyarországnak az optánsügyben, érthető feltűnést keltett népszövetségi körökben. Nyílt titok, hogy Briand tanácsán kívül Romániát ennek az ajánlatnak a megtételénél az az elgondolás is vezette, hogy az ominózus optánsügyet levétse a Népszövetség napirendjéről, illetve fölöslegessé tegye azt, hogy esetleg az egész kérdést a hágai döntőbírósg elé utalják. Magyar részről még nem foglaltak állást Románia újabb javaslatával szemben, de valószínűnek látszik, hogy a magyar kormány elfogadja az újabb közvetlen tárgyalásokra vonatkozó ajánlatot, bár nem hiszik, hogy ezek a tárgyalások elősegítenék az ügy érdemleges elintézését.

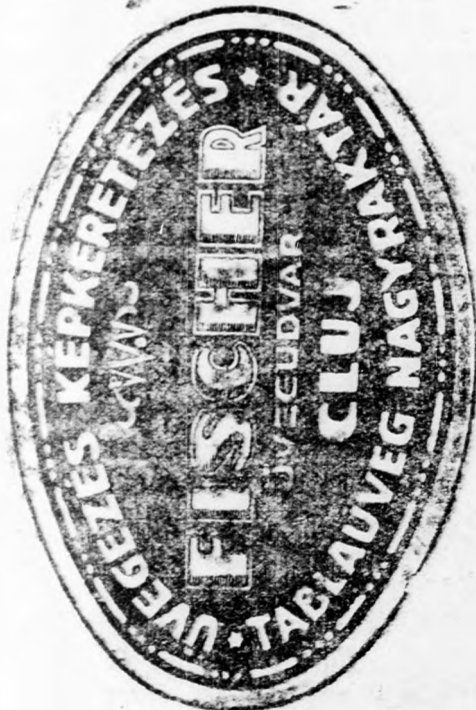
neküljön, mi azonban azt hisszük, hogy a Népszövetség már eleget foglalkozott a kérdéssel, amely számára már el van intézve. Különben is az egész optánsper csak pénzkérdés, amelyet kompenzációs tárgyalásokon lehet legjobban tisztázni. Genfi értesülések alapján a „Daily Telegraph” azt írja, hogy két tagállam, (a lap nyilván Magyarországot és Olaszországot érti ezalatt) kilép a Népszövetségből, ha a nagykövetség tanácsa megint elhalasztja az optánskérdés tárgyalását.

A kisanant azzal próbál az indítvány ellen hangulatot kelteni, hogy annak elfogadása a magyarok javát szolgálja akik rögtön kihasználják az optáns-perben.

Genf, szept. 10. Motta svájci delegátus a szombati ülésen indítványt terjesztett elő, amelyben javasolta, hogy a Népszövetség kérien jogi döntést Hágától, vajjon elegendő-e, ha a tanács kebelében csak egyszerű többség kívánja a nemzetközi állandó bíróság szakvéleményének kikérését. Motta indítványa a kisanant delegátusainak körében nagy nyugtalanságot keltett.

Bukarest, szept. 10. (Rador.) Bukaresti diplomáciai körök súlyos tévedésnek tekintik a magyar választ a közvetlen tárgyalások felajánlása mellett. Ez újabb bizonyítékát kényviseli Magyarországnak provokatív magatartásának, amely ellentétben áll a Népszövetség részéről óhajtott megértő szellemmel. Bethlen magatartása ugy látszik, belpolitikai konsziderációkra vezethető vissza a faivédők esatlakozásának eredményeképen.

Hirdessen az Uj Keletben

LITHYNIA Gyógyvíz
Paptamási ásványvíz
Gyomor-, vese-, hólyag-, epe- és csúszdantálmak legjobb orvossága. Képviselet: DACIA víztelepítő-üzem, — Cluj, Calea Regale Ferdinand

Az erdélyiek figyelmébe
Felhívjuk a figyelmét, hogy a közismert elsőrangú éttermünkkel kapcsolatban (az emeleti helyiségünkben) egy teljesen elkülönített **„Vegetarius éttermet”** rendeztünk be, mely a városban az egyedüli vegetarius konyha, ahol tisztán vegetaris és vitamin tartalmu ételeket szolgálunk fel. **Modern berendezés, pontos kiszolgálás. — Olcsó árak. Restaurantul Grossmann, Bucuresti** Str. Domnita Anasztasia 10.

er 11.
ák
ék
okban, a
atmosz-
patromu
rülök —
lvánosan
névé-
na érde-
Mi a
val való
óhajtúk
szenkő
szen en-
raj va-
és kon-
zésül ál-
tára. a
in Mihai
vázása
isztelete
ve már
lgy van
beli meg
juk. Amí
önöm az
dvölést.
gy én
megóv
t. sze-
Ennek
erőim-
Aka-
vallási s
minden-
munká-
Éljen
közön
név
helyen
zínhe-
mondot-
A közön
brüliárta
tosztlot-
kkiadó-
igmond.
em.) A
ciók ide
ések és
lejtől
lejtől
lejtől
lejtől
— lej
— lej
— lej
— lej
G
áz)

Közgazdaság

Oriási harc folyik a felsővisói erdősegek körül

A Lomási Erdőipar Rt. összevásárolta Groedlék előtt a közbiztonsági erdőket. Erdély más részében erősen terjeszkedik a Lomási

(Cluj-Kolozsvár, szeptember 10. Az Uj Kelet tudósítójától.) A fa kiviteli vámjának és a szállítási tarifának lényeges leszállításával ismét megindult fakonjunktúra fokozott tevékenységre készült a termelővállalatok. A nagyobb vállalatok nemcsak a szüneteltetett munkát vették fel ismét, hanem újabb erdősegeket vásárolnak kitermelésre. A fokozott tevékenységű vállalatok sorában különösen az ardi Lomási Erdőipar Rt. hatalmas terjeszkedése keltett méltán feltűnést faipari körökben, miután nemrég még olyan hírek voltak forgalomban, hogy ez a nagy vállalat komoly leépítésre illetve termelési kereteinek átszervezésére készül.

A felsővisói Industria Maramursea különös ingyenkoncessziója körüli bonyodalmak ismertetése során megírtuk, hogy a Lomási üzemirodát állított fel a Visó völgyében. A vállalat ugyanis nagyobb területű állami erdősegekre kapott kitermelési jogot azzal a feltétellel, hogy a kitermelés fa egyrészt iskolai építési célokra adja. Ezzel azonban a Lomási nem elégedett meg és mint nyílt titok ma már egész Maramarosban ki-

sebb-nagyobb tételekben összevásárolta a közbiztonsági tagjaitól a részedejüket, amelyekért a Groedl-cég ismeretes nagy harcát vívta. Ezzel mintegy hatezer hektáros hold erdősegre kapott opciókat a Lomási, ezek között olyan erdősegekre is amelyek a közbiztonsági tagjai előzőleg a Groedl-cégnek már eladták. Ennek a terjeszkedésnek sokkal komplikáltabb háttere van, mint amilyennek látszik, mert a visói erdősegek birtokáért egyébként hihetetlen harc folyik nemcsak a Lomási és Groedl között, hanem a többi nagy termelővállalatok között is.

A visói terjeszkedés mellett a Lomási Erdőipar Rt. Brassó vidékén is új érdekeltségeket szerzett meg. Többek között megvette a zernesti fatermelő szövetkezet 40 ezer köbméternyi erdejét és fűrészüzemét, uszatóját és teljes szállítási berendezését. De tárgyalásokat folytat a Lomási ugyanennek a szövetkezetnek, valamint a zernesti közbiztonságnak más erdeiről is. Végül a Lomási birtokába jutott a Transylvánia Fatermelő és Kereskedelmi Rt. tapolcai, hozsufalui és közdivasárhelyi fűrésztelepeinek egész évi termelése is.

Amerikában standardizálják a nyersbőröket. Az északamerikai Egyesült Államok rövidesen olyan intézkedést készítenek életbeléptetni, amely az egész nemzetközi nyersbőrkereskedelmet gyökeresen megváltoztatja, a nyersbőröket is standardizálni fogják, illetve minőségi osztályokba sorozzák. A nyersbőrök értékelésénél új kritériumokat állapítanak meg, amelyek a nyersbőr értékét megszabják, tekintet nélkül annak eredetére, ami eddig ugyancsak fontos áralakító tényező volt. A jövőben kizárólag a minőségbeli különbséget fogják az egyes nyersbőrök árát megszabni.

Személyi változás az erdélyi sörkartellnél. Az erdélyi sörgyárak kondicio-

és árkartellje, annak ellenére, hogy már hónapok óta működik, még nem tudott komoly eredményt elérni. Az eredménytelenség fő oka a vendéglősök és sörraktárosok jogos ellenállásában keresendő, minthogy a kartell körülből 800 sörraktárost akar kikapcsolni a sörüzletből, azonkívül a vendéglősök részére is súlyos eladási és hitelfeltételeket akar bevezetni. Az eredménytelenségnek azonban bizonyos mértékig személyi okai is voltak, amelyek végre ahhoz vezettek, hogy Rau Mihály igazgatót rendelkezési állományba helyezték és helyébe Schuller Józsefet, a brassói szindikátusnak vezetőjét delegálták a sörkartell igazgatói teendőinek ellátására.

Megnyílt

a RECORD-SÖRCSARNOK

Cluj, str. Iuliu Maniu (v. Szentegyház-u.) 3. szám alatt!

A Record-sör csarnokban kizárólag

a Temesvári Sörfőzde

Record-Special és English

Porter sörei kerülnek csapolásra!

Elsőrendű konyha

Estéknént Puskás Béla zenekara

hangversenyez.

Uradalmi borok

Szolid kiszolgálás

SPORT

A Haggibbor színei győztek a Haggibbor országos ping-pong versenyén

(Cluj-Kolozsvár, szeptember 10. Az Uj Kelet tudósítójától.) A Haggibbor klubközi versenyének indult ping-pong verseny igazi országos verseny jellegét öltötte, amelyen a rendező Haggibboron kívül nemcsak a kolozsvári csapatok, a KAC és a KKASE vettek részt, hanem a nagyváradi Törekvés és Makkabi ping-pong játékosai is indultak. A nyílt versenyen nyolc csapat indult, amelyek közül három a Haggibbor, kettő a KAC és egy-egy a KKASE s nagyváradi Törekvés és Makkabi színeiben.

A meglepően szép eredményekkel végződött verseny eredményei a következők: Férfi egyes elsőosztály: 1. Mautner Ödön, Haggibbor. 2. Steiner Endre, Törekvés. 3. Herman Dezső, Haggibbor és Albon Béla, KAC. Döntő szettarány: (25:23, 21:13, 21:15).

Húszági 1. Steiner Endre, Törekvés. 2. Wasserstrom László, Haggibbor. 3. Vogel István, Törekvés és Albon Béla KAC.

Férfi egyes II. osztály: Wasserstorm László, Haggibbor. Benedek Béla KAC, Schlesinger, Makkabi.

Férfi páros: 1. Steiner—Vogel, Törekvés. 2. Heller—Wasserstrom Haggibbor. 3. Mautner—Herman és Benedek—Ballo pár.

A csapatversenyben a Haggibbor, a Makkabi és a Törekvés egy-egy vereséggel holtversenybe jutottak. A szabad versenyben a csapatok a következő játékosokat szerepeltették: Haggibbor: Heller, Wasserstrom, Mautner, Makkabi: Goldstein, Beck, Schlesinger. Törekvés: Steiner, Vogel, Salamon.

A döntő eredményeit a következő pontszámok fejezik ki:

I. Haggibbor 14. II. Törekvés 11. III. KAC 5. IV. Makkabi 3 pontszámmal.

A Haggibbor ping-pong versenyén mutatott játék biztató jel a jövőre nézve és remélhető, hogy a közeljövőben Budapesten tartandó nemzetközi ping-pong versenyen az erdélyi ping-pongozók szépen fogják képviselni színeiket.

Vasárnapi sporteredmények

MSE—Haggibbor 2:1 (1:1). A Haggibbor első csapata 70 percen keresztül szakadatlanul támadott, ostromolta a kapufát, kornereket csikart ki, üres kapu mellé helyezte el több nagyszerű gólhelyzetet — és elvesztette a mérkőzést. A vereség tehát semmiesetre sem volt logikus, de a futballban van egy tényező, amely a tegnapi mérkőzés sorsát — talról sem igazságosan — a marosvásárhelyi vendégek javára döntötte el. Mindenesetre az igazságnak tartozunk azzal a megállapítással, hogy a Haggibbor csatársora nem igen mutatkozott mesternek a gólhelyzetek végtelen sorának kiaknázásában. A mezőnyben az első félidőben és a második félidő második felében tetszatosan mozgott a kolozsvári zsidó csapat, néhány átgondolt és bravurosan keresztül vitt akcióval nyitni tápoikat is porvokált, az akciók befejezéséhez azonban hiányzott a rutin, a lélekjelenlét és első-orban a lövőkészség. A fedezet-sor képezte mindenekezt is a csapat erősségét és ebben is a bucsuszereplő Klein, aki labdaosztásával, kapcsolásával, helyezkedésével s különösen mesteri, technikai trükkjeivel nagy centerhalkok játékából adott izelítőt. Mindenképen méltó partnere volt Ordentlich s helyet közel jó volt Márk is, kár, hogy az első félidőben kiadták magukból a szusz és a második félidő első felében nem tudták tartani az MSE támadásokat. Mihályi néhányszor bravurosan lépett közbe, a gólok inkább a hátvédek rovására irandók, akik közül még a legjobban a két évi szünet után redvivus Pollak tetszett. A csatársorban Szilágyi agitása és

Franckel technikája érdemelnek említést, a két szélső, különösen Krausz nagyon gyenge volt, Babuka pedig kapkodó. Az MSE nem tulságosan iskolázott, de szorgalmas és rakkoló csapat minden esetre fölötté állt a Haggibbornak abban, hogy az adódott összes gólkalkulát kihasználta és a szerencsével hátában meg is tudta tartani az eredményt. Legjobb játékos a Andarco kapus volt, aki több biztos gólnak látszó labdát önfeláldozóan mentett. A vezető gólt súlyos védelmi hiba folytán az MSE éri el. Ordentlich ideális ivelt centerezéséből Szilágyi a kifutó kapus feje fölött kiegyenlített. A második félidő első felében a vendégek támadnak és sikerült is gólt elérniük, azután ismét a Haggibbor veszi át a kommandót, de a gólhelyzeteknek végtelen sorát hagyja kiaknázatlanul. Seliceanu hiba nélkül, körültekintő lelkiismeretességgel vezette a fair mérkőzést.

Haggibbor B)—Dési CFR 3:2 (2:0).

A dési vasutasok jóképességű együttesnek bizonyultak, amelynek azonban még nincs elég rutinja és a nagyméretű pályára sem konvenált a vendégeknek. A meccs első gólját a désiek balhátvédje lövi saját kapujába, majd Lebovits kapusból szép sarokgólt rug. Szünet után egyre lanyhuló tempó következik. A vendégek részéről Csöme szép gólt ér el majd tizenegyesből egyenlítő Dési. Ujra-kezdés után Mátyás lefut és sikerül a győztes gólt megszereznie. A győztes csapatból Geist, Zólig és Hirsch váltak ki, a désiek részéről a közvetlen vélelem a legjobb, Ciurel Ilie kifogástalanul bíraskodott.

CÉGMÉRKŐZÉSEK:

Róza drogueria—Droguista válogatott 2:0 (1:0).

Szabó Jenő—„Gólya” áruház 2:1 (1:0).

Egyenő ellenfelek küzdelme. A bíró a Gólyáknak egy gólját nem ítélte meg.

Morvai Vilmos cég—Ékszerészek 3:2 (0:1).

Külföldi eredmények

A magyar labdarugó bajnokság második fordulója

Nemzetiek—Ujpest 2:1 (1:0). 6000 néző.

Hungaria—Bástya Szeged 1:1 (1:1).

Prága, Spárta—Sábaria 6:3 (2:1).

A párisi nemzetközi atletikai verseny szenzációs eredményei. Páris. A tegnapi nemzetközi atletikai versenyen Cator Haitit a távolugrásban 793 cm-rel új világrekordot állított fel. A nagyszerű verseny egyéb kiemelkedő eredményei a következők:

200 yardos síkfutás. 1. Körnig német

19.6 mp.

800 m. 1. Engelhardt német 1 perc

51.8 mp.

400 m-es gátfutás. 1. Taylor USA

52.6 mp.

Művész

perzsaszőnyeg

Szű öt gobelin, karamani függöny, külföldi foralok, szőők, lécek legelőnyösebb beszerzési forrása.

SCHULHOF EMILNÉ

Oradea, Str. Bn. Catorama (Uj-u.) 14.)

Árverési hirdetés

„Arta” clujj cég, a kereskedelmi Inspectoratus 998—1928. számú engedélye alapján f. hó 11. 12 és 13-án d. u. 4 órai kezdettel, különböző műtárgyakat és régiségeket fog közbemjövetelemmel, nyilvános árverésen, becsértéken eladni a Cluj, Str. Avram Iancu 3. alatti helyiségben.

Cluj, 1928. szeptember 5-én.

Dr. Alexandru Pop m. p.

notar publi k

REUBENI, a zsidók fejedelme

Írta: Max Brod

A nép megmentésére valami más, halálán erőfeszítés lett volna szükséges, valami, amire meg senki sem merészkedett. Reubeni tudta, hogy ő valami magában állót merészt. Az ő útja a hazugság, önmegtartóztatás, csalás volt — szégyenletes és mégis szükséges, nem helyettesíthető sugárzó hibátlansággal. Ki érthette volna ezt meg? Mélyes titok volt. Istennek és kiválasztottainak titka, — Isten titokhoz nincs barát, nincs segítőtárs.

Szilárdan elhatározta, hogy Molcho előtt titokban tartja holtétét.

Nem érezte a viszonzítás örömét a hosszú, évekig tartó válás után. Nem érzett mást, mint aggodást Molchoval szemben — aggodást a tervéért, melyet most még gondosabban kellett védelmezni, mert olyan gyenge volt, hogy az erős levegőt sem állotta ki. De félt testi vonatkozásokban is, félt saját magától. Ha az érzését vizsgálgatni kezdte, úgy találta, hogy éppen úgy fél Molchotól, mint szolgálója Tuvja, aki a szent férfiutól minden tisztelet mellett is mindig tíz lépés távolságra maradt.

Hamarosan értesült róla, hogy a követ megérkezett Rómába és a pápa azonnal fogadta őt.

Amit a mester hónapokon át tartó előkészületek után nem mert megkísérelni, hogy bejelentsen magát a spanyol befolyás alá került pápánál, — az ő tanítványának úgy látszik, simán és könnyen ment. Valószínűleg minden meggondolás nélkül sietett az audienciára, amélkül, hogy csak rá is gondolt volna, hogy ki vel áll szemben és hogy milyen körülmények között fog találkozni vele. Lehet, hogy a diplomácia művészetében való járatlansága folytán a zsidóság dicsőségét fogja a pápa fejéhez vágni. És nem fog mefártani neki; mert ilyen nyilvánvaló ügytelenséget senki sem vesz komolyan. Akkor, amikor Reubeni állott a pápával szemben, ugyancsak nehéz feladata volt. Nem üres fecsegésről volt szó, hanem arról, hogy a pápa támogassa őt. Ha az ember előtt ilyen cél volt, akkor persze, elővigyázatosabban és okosabban kellett viselkedni, mint aki egyszerűen színházi hatásokra pályázik!

Közben kiderült, hogy Reubeni rosszul ítélte meg Molchonak a pápára gyakorolt hatását. Mert ez a hatás egyáltalán nem pillanatnyi, hanem csodálatosan mély volt. Ugy mondták, hogy a pápa mindennap magához kérte a zsidó követet és komolyan vette jósatait. Reubeni még ezt is érthetőnek találta. Akkor, amikor a pápa még erős volt, rámm volt szüksége, a politikusra, az életre. Most megaláztatva, egy fantaszta karjaiba menekült.

Az új fordulat mégis megárgatta. Rájött, hogy ő fáradtságos bölcsességével és elővigyázatosságával végül még sem érte el az óhajtott támogatást a pápától. Molcho ellenben, minden látszat amellett szült, hogy csodálatos módon egyre jobban a pápa bizalmába férkőzik. Azelőtt sok szó esett arról, hogy Kelemen egy bullája által bele fog egyezni az inkvizíciónak Portugáliába való bevezetésébe, mióta Molcho hatása mutatkozni kezdett, a már utrakész bulla nem jött napvilágra.

A zsidókban új remények ébredtek. Molcho a nép megmentője. A szar keserűen érezte, hogy az egyetlen tényleges siker, amit mérhetetlen fáradozásai jutalmául elért, Ezeknek a fáradozásoknak a lekicsinylése, de mégis csak siker — s most még ezt a szerény sikert is másnak a javára írják, mintha neki semmi, semmi a világon nem járna ki. Nem akarta bevallani, hogy féltékeny Molcho szerencséjére. Küzdött magában ez ellen az alacsony érzés ellen. Nem volt-e mindegy, hogy ki könnyít ennek a boldogtalannak népeknek a szenvedésén. Ha ugyan erről egyáltalán szó lehetett! Ő tudta, érezte és mégsem tudta zavaralan örömmel élvezni.

mel élvezni.

Minden összejátszott, hogy megsemmisítse önuralmát, hogy gonosz gondolatai támadjanak. A nagy feltűnés, amit Molcho, mint a pápa kedvence előidézett Róma zsidói között, az ünneplések, a beszédek a Messiás megérkezéséről, a hangok Titusz diadalívelei között, gyógyítások, csodajeleki, — minden ismétlődött. Mint akkor, mikor a szar érkezett Rómába. Sőt egyszer már arról is beszéltek, hogy Molcho a Tiberiusz hídja alatt leült a koldusok közé és kibírdette, hogy ő a Messiás. Ezt róla is mondták. Elfoglalja a helyemet, mintha már halott volnék. Elve kiszorít emről a világról. Ujból akadnak olyanok, akik látni szerették volna a lobogót, amit Molcho magánál viselt. Ujból egy lobogó? Mit jelent ez? Honnan vette Molcho? Végül is talán ő is felfedezte a szabad törzseket Chaborba — és őt talán szívesebben fogadták, mint engem? Talán ő — az igaz! ambassadeur Chaborbó? Hát valóban mindig és mindenben vetélytársa kell, hogy legyen az ifjunak? Ezt egyáltalán nem akarom. Semmi közöm hozzá. Végsze ő az ő dolgát és én az enyémet. Ki kényszerít rá, hogy folyton összemérem magam vele. Ő másféle ember, mint én vagyok. A világon százezer emberféle van. Különbös, hogy éppen ez keresztezi mindig az utamat. Egyedül megyek az utamon, magam dolgozom, — egyszerre ott terem, leutánoz, felülmul engem. Üldözi! Mintha a tökéletes erény példáját akarva szemem elé támasz, amit sohasem érhelek el, de nem is akarom elérni. Hát csak diadalmaskodjék, csak ne jöjjön soha a nyomomra...

Es Reubeni mint egy megvert kutya csuszkaált kölépésű. Nappal sohasem ment ki, cellája sötétségében maradt, melyet egy ócska függöny választott el az uccai minihelyektől. Kézen a suszter kopogott cipőin. Szépen, szabályosan hangzott. Jól esett neki. A szabályos munka hangja biztosságot öntött Reubenébe. A szalmán feküdt, szemét lehunyva, félig alva, éhezett, felébredt, ujból elaludt. Mert pihenési vágya még erősebb volt, mint az éhsége. Itt senki sem fog rámm találni, gondolta. Itt nem találhat rémm Molcho. Eleget szenvedtem miatta, olyan voltam, mintha én lettem volna a cipő az ő kezében, amit folyton ütöget. Most már elég. Még jó, hogy elrejtöttem előle, Ő pedig hagyjon nekem békét örökre.

24.

Solomo Molcho, dicső név, sokan dicsérik, rosszat is mond róla senki!

Minden szombatban prédikált Molcho Róma legnagyobb zsinagógájában. „Sokszor titokzatosan, sokszor azonban egész nyíltan beszél a szóbeli és az írott tan teteleiről” — mondja róla egy kortársa. „Sohasem hallott dolgokról beszél. Minden zsolttára, amelyek magyarázatát kérték tőle, 49 magyarázatot tudott. Eről a mondatról: „Dicsértessék az Ur, mindennap” — egyszer egy egész napon át beszélt, mindig újabb magyarázatokat talált. A csodálat napról-napra nagyobb lett kereszények és zsidók között egyaránt. Mindannyan jttek a tudósok és egyszerű emberek, hogy meghallgassák Solomo bölcsességét. És ő irásokat küldött minden országba”.

József Hakohen krónikájában pedig a következőket olvassuk: „Sokan fogas kérdésekkel akarták zavarba hozni. Ő azonban mindent tudott”.

A rajonság, amivel Molcho körülvette, már aligha fokozódhatott, mikor jósatainak beteljesedése közel és távol egyaránt olyan feltűnést keltett, hogy az már az ijedtséggel volt határos, 1530 őszén kiáradt a Tiber és Róma egész síkságát elöntötte. Az ár négy láb magasságra borította a legrégebb, árvizet sohasem látott területeket is, 300 ember pusztult el. A pápa, akit Molcho idejében figyelmeztetett, Osztiaiba menekült. És nem marad-

Fordította: dr. Hamburgné Becski Irén

tak el az üstökösök sem, sem az árvíz a megjelölt északi országban: Flandriában, s mindennek betetőzéséül 1531. év kezdetén Lisszabonban is megtörtént a beígért földrendés.

Senki sem kételkedett többé abban, hogy Molcho titkos erők fölött rendelkezik. A pápának hízelt az ő mostani hatalmától megfosztott helyzetében, hogy megmutathatja ellenségeinek, hogy az ég megajándékozta őt egy követvel, vagy legalább is egy igen érdekes varázslóval, aki díszére vált udvarának. Megnyitott számára a Vatikánban egy káprázatosan berendezett lakást, — olyan nagy megtiszteltetés volt ez, amilyenben Reubeninek sohasem volt része.

Reubeni mindenki elől elbujva, csendesen várakozott barlangjában.

Egy napon szétlarta valaki a függönyöket. Nyösörögve támolgott be Tuvja. Ijedten mutatott háta mögé az uccára. Valaki utána futott. A szar már csak északa ment ki az uccára. Tuvja azonban nappal is kijárt koldulni. És valaki felismerte. A suszter jóísmert ritmikus kopogása megállt. Most már semmi sem segít. Csend. Es Molcho belép Reubeni nyomasztó koldusotthonába.

A szar szegényli nyomorát, a függöny árnyékában marad, a falhoz lapulva.

Nem mer felpillantani Molcho arcára, csak a szerény, de ragyogó tiszta ruháját látja, amelyről azonban az a tisztaság-illat árad, melyet jólétben élő emberek árasztanak. Reuben rongyokba van öltözve; a kököcskés cella szegényes vascsomaramaradékok szagától van teli, melyet most megvetően egy lábmozdulattal lerug a lépcsőkön.

Molcho minden teketória nélkül leül erre a régi római betűkkel telerajzolt lépcsőre. Nem is leül, valami más. Letérdel Reubeni előtt.

Csak most néz szemébe a szar. Arca megsápadt, látszik rajta a bőtölés — de még mindig sima, mint a viasz és friss és nagyon szép. A hullámos, selymes haj világosbarna szakállban folytatódik.

Most is úgy történik, mint akkor, amikor Molcho, akkor még Diogo Pires, közvetlenül lépett be Reubeni szobájába és máris elbeszélések közepén tartott. Most is ura megbízásából megindított utazásáról mesél. Talán nem veszi észre, hogy nem is ur az, aki előtte áll, hanem egy jelentéktelen, lecsuszott ember? Az épen a különös: hogy észreveszi és mégsem veszi észre. Mestere rejtőzködő életét is említi, arról is beszél, hogy a Messiásnak most hozzá nem méltó alakban kell élnie ezen bűnös nemzetség közepette. — de rögtön felvidul, mikor arca kezd beszélni, hogy a kabbalista Taytazák József szaloniki iskolájában tanítványainak egész serege a Messiás eljöveteleére készülök. — és aranyos-szürke szemű gyermekes örömmel ragyognak, amikor arról beszél, hogy a szentföldön, Szafedben „Az orszlán tanítványai” megismerték a tisztaság és a hit csodáit. „Egyre nagyobb lesz a szolgálatra alkalmasak köre. Már közeledik az idő, amikor Uram bezárhatja a kört és közepére léphet.

Mintha a szar szegényletes körülményei beilleszkednének abba a képbe, amelyet ő magának elképzelt; legalább is semmi jelét nem adja csodálkozásának vagy elkeseredésének.

Nem részvétlenségének a jele ez? Reubeni szívesen így magyarázna, szívesen haragudna rá. De nem tud. Nagyon is jól tudja, hogy a tanítványt csak mélyes tisztelete akadályozza abban, hogy részt vegyen a Mester szenvedéseiben. Oh, ez a szomorúan boldog tekintet, mely elshaban minden fájdalom, minden csalódás fölött. Mindenesetre ennek Reubenére is megvan a jó hatása. Már nem szegényli magát, visszanyerte biztonságát. Már ki is lép a sarokból. Egy moz-

dulattal helyet kicélja a vendéget az egyik lépcsőn s mellé telepedik.

„Tehát Szalonikiben voltál?”

„Igen”.

„Es Szafedben?”

„Igen. — Es Adrianopolben is, úgy, ahogy a Mester megparancsolta”.

(Folyt. köv.)

Színház - Művészet

A Magyar Színház műsora:

Kedd: *Eva grófnő*. (4-szer. Napi bérlet 3. szám, B. Sszám: 15.)

Szerda: *Aranyhattyu*. (Operette-ujdon-ság. Rátkay Mártonnak, a budapesti Király Színház művésznének vendégjátékával. Kondor Ibolya, Betegh Bébi, Kun Magda, Tompa Béla, Ihász Aladár fellépésével. Napi bérlet 3. szám C. Sszám: 16.)

Csütörtök: *Hivatalnok urak*. (Rátkay Márton vendégjátékával. Premier bérlet 3. szám. Sszám: 17.)

Péntek: *Árvácska*. (Rátkay Márton vendégjátékával. Napi bérlet 4. sz. A. Sszám: 18.)

Szombat: *A házibarád*. (Ujdonság először Poór Lili fellépésével. Premier bérlet 4. szám. Sszám: 19.)

Vasárnap *10-3-kor*: *Cirkuszhercegnő*, Mozihelyekkel: 50, 40, 30, 20 és 10 lej. Karácsonyi Ili, Solyom Gy. fellépésével. Sszám: 20.)

Vasárnap *6-kor*: *A házibarád*. (Ujdonság 2-odszor. Sszám: 21.)

Vasárnap *háromnegyed 9-kor*: *Drótostót*. (Operette-repriz. Rátkay Márton bucsujátékával. Kondor Ibolya fellépésével. Napi bérlet 4. szám B. Sszám: 22.)

Hétfő: *A házibarád*. (3-adszor. Napi bérlet 4. szám C. Sszám: 23.)

Kedd: *A házibarád*. (4-edszor. Napi bérlet 5. szám A. Sszám: 24.)

A színházi iroda hírei:

A Házibarád. Budapest színházi évadjának legnagyobb szenzációja a Házibarád volt. A nagyszerű Szenes Béla kezdte a darabot írni, a Nem nőülők sok diadalt látott szerzője. Am korai halála megakályozta őt az új viziták befejezésében. Nőtí Károly fejezte be a Házibarádot s a budapesti Virg színházban olyan sikert aratott, hogy hónapokig játszották egyfolytában, megszakítás nélkül. A Házibarád a legnagyobb pesti sikeré lett. Nálunk szombaton este lesz a Házibarád premiére, hetekig tartó gondos előkészületek után az Imre Sándor rendezésében Poór Lili, Marsi Gizi, Laczkó Aranka, Petróczy Alice, Székelyhidv Adrienne, Mészáros Béla, Mihályffy László, Hoykó Ferenc, Olasz Lajos, Tóth Elek. Lantos fogiák játszani a Házibarád főszerepeit. Négyezer van látva a Házibarád a jövő hét műsorára: Szombatra, vasárnapra (6 óra kor), hétfőre és keddre.

Rátkay Márton vendégjátéka. A budapesti Király Színház nagy művésze, a legnépszerűbb magyar színész, Rátkay Márton a jövő hét négy estéjén vendége lesz a Magyar Színháznak: Szerdán este az Aranyhattyuban legparádésabb szerepét fogja játszani Rátkay Márton. Ez lesz első fellépése. Csütörtökön este Földes Imre óriási hatású darabja, a Hivatalnok urak kerül színre, amelyben Rátkay Márton Róth bácsi hálás szerepét fogja játszani. Ezt az előadást premiérbérletben tartják meg. Pénteken az Árvácska című operettben folytatja Rátkay Márton a vendégjátékát. Bucsufellépése pedig vasárnap este lesz. Lehár Drótostótjában. Mind a négy Rátkay estére árusítja már a pénztár a jegveket.

Most végre
nincsen semm
őzési mániát
jelentő liberál
szaklatlanul
hogy a Koloz
akok vezetőj
sünk során t
klauzuszól é
denciáról is
cia vendég
sünk szerint
probléma is
mely csak az
dőknek jut e
niában szen
diákokkal v
numerusz kl
nűknek job
szállítások m
nyár, a Görö
láz, amelyek
lyos és igen
zások és a fra
mégis közele
zusz?

Oh nem, a
tunea” is, n
mániában. H
runk van, az
kezdje: *elvé*
peességünket
lás, amiben
kus intézmé
ket periódiku
tális kirobba
az emberi m
nyilatkozását
numát. És h
vetni, az kö
kenységünk,
az, hogy *nen*
szet. Mert k
Magunkra v
szörnyű kom
az antiszemi
agitáció sok
hangunk net
évek óta ten
reg beleszívó
egyetlen egy
tűneában, v
ban egy cikk
megeknek e
megmagyará
mita agitáció
egyetlen egy
tan, köntörf
kül szembes
mus teltleg
kevesebbszer
felomelnünk
bette és nem
hogy üldözé
ket.

Üldözési r
védjük a jo
mélyiséget é
felszrolni, a
opportunistá
amikor oles
érdekében e
müket az a
lis és mater
attól, hogy
autiszemita
kezményeive
jobb ök nen
rere megy a
talán mégse